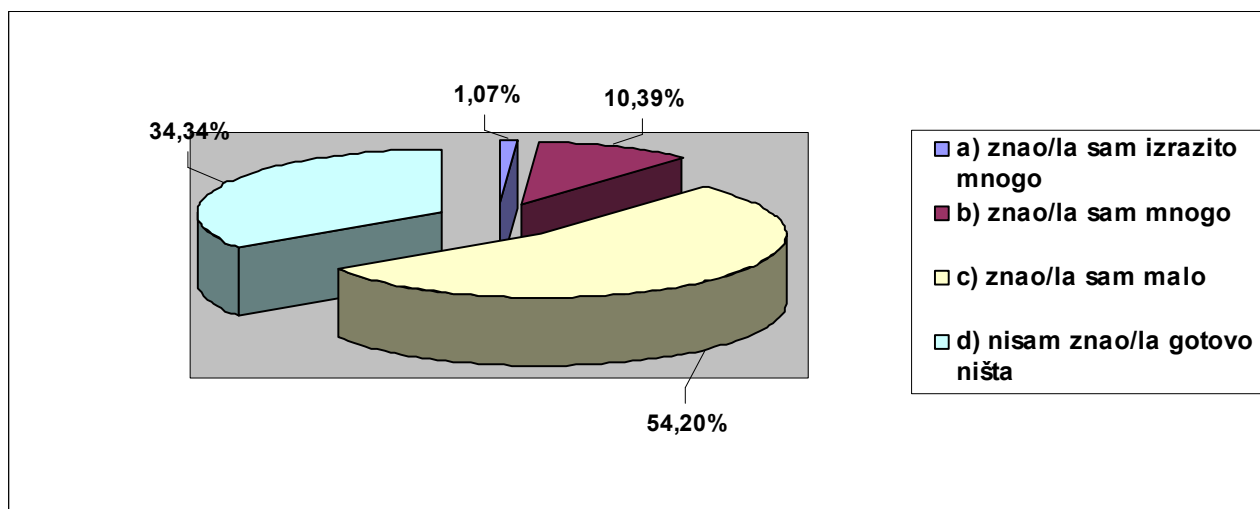

Rezultati ankete o provedbi Bolonjskog procesa na sveučilištima u Hrvatskoj (Sveučilištu u Zagrebu, Rijeci, Splitu, Zadru i Osijeku)

Upitnik o provedbi Bolonjskog procesa proveden je na 5 Sveučilišta u Republici Hrvatskoj (Sveučilištu u Zagrebu, Sveučilištu u Rijeci, Sveučilištu u Zadru, Sveučilištu u Splitu i Sveučilištu J. J. Strossmayera u Osijeku), a obuhvaćeno je 3261 studenata 2. godine studija.

Slika 1. Razina upoznatosti s postavkama Bolonjskog procesa pri upisu

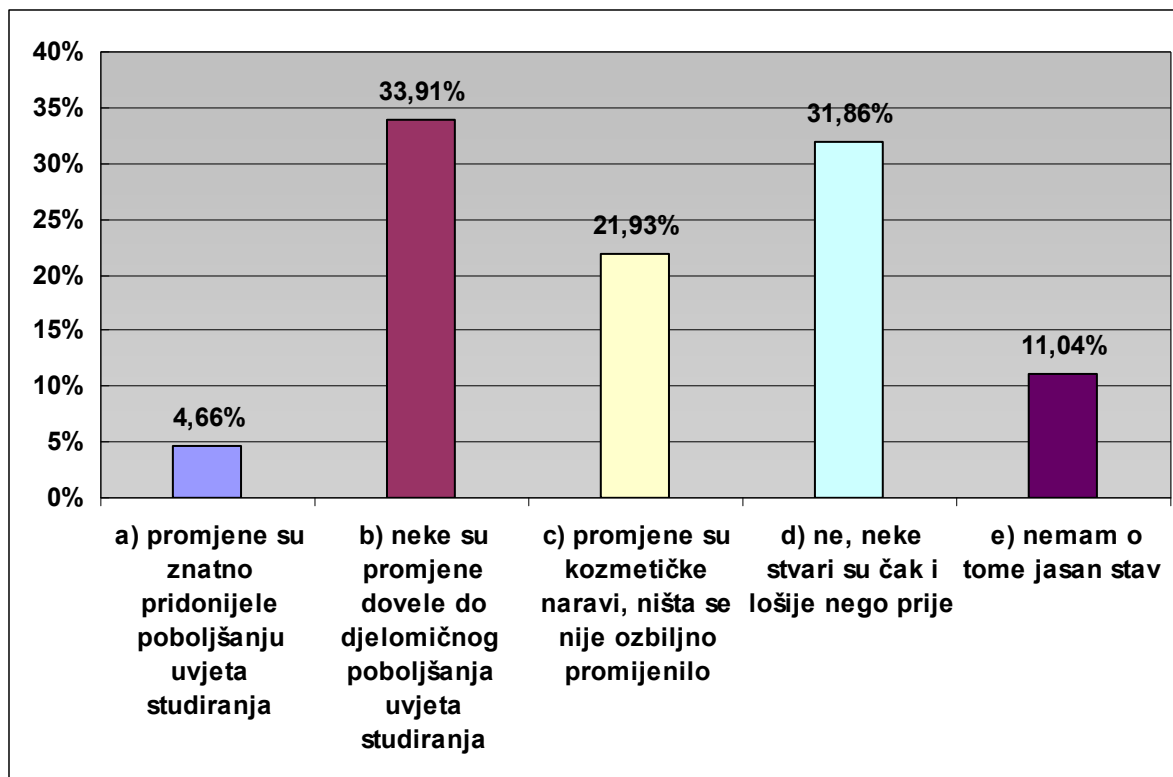
Rezultati prikazani na slici 1. prikazuju kako većina ispitanih studenata 2. godine u Hrvatskoj, njih gotovo 90%, pri upisu na studij bila slabo upoznata s Bolonjskim procesom („znao sam malo“ i „nisam znao gotovo ništa“). Manje od 12 % studenata bila je upoznata s Bolonjskim procesom.

U Tablici 1 može se vidjeti iz kojih izvora su se studenti 2. godine informirali o Bolonjskom procesu. Rezultati prikazuju da studenti kao izvor svojih informacija o Bolonjskom procesu najčešće navode neformalne razgovore s kolegama i obitelji te javne medije. Velik dio studenata, također, odgovara da je informacije o Bolonjskom procesu saznalo u studentskoj službi ili preko web stranica fakulteta. Uz ponuđene izvore za informiranje, pod nešto drugo, studenti su najčešće odgovarali da informacije o Bolonjskom procesu dobivaju u razgovoru s profesorima na nastavi, preko Statuta fakulteta, u brošuri ili jednostavno vlastitim iskustvom.

Tablica 1. Način informiranja o Bolonjskom procesu	postotak
profesionalno savjetovanje u srednjoj školi	2,06%
posjet službi profesionalnog usmjeravanja Zavoda za zapošljavanje na sveučilišnim smotrama i danima fakulteta	0,58%
na web stranicama Sveučilišta i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta	10,80%
u studentskoj službi fakulteta i na web stranicama fakulteta	26,00%
preko glasila studentskih organizacija i udruga	9,29%
preko javnih medija	63,29%
u neformalnim razgovorima s prijateljima, kolegama viših godina studija, članovima obitelji, poznanicima koji su stručnjaci za obrazovanje	69,74%
nešto drugo	4,48%

Na Slici 2 prikazan je postotak odgovora na pitanje je li Bolonjski proces unaprijedio kvalitetu studiranja. Kao što se iz slike vidi oko 34 % studenata smatra da su promjene dovele do djelomičnog poboljšanja uvjeta studiranja, ali važno je napomenuti da velik broj studenata, oko 32%, smatra da su promjene uzrokovane Bolonjskim procesom dovele do lošije kvalitete studiranja.

Slika 2. Razina unapređenja kvalitete studiranja uzrokovana Bolonjskim procesom

Tablica 2. prikazuje što studenti druge godine misle koje su pozitivne promjene u kvaliteti studiranja uzrokovane Bolonjskim procesom. Kao najjače izražene promjene ispitanici navode lakše spremanje ispita uvođenjem jednosemestralnih kolegija te uvođenje kontinuiranog praćenja napredovanja u učenju. U kategoriji nešto drugo studenti najčešće navode da nema pozitivnih promjena u kvaliteti studiranja, da je lakše završiti studij, ali je prije bila kvalitetnija nastava, da nisu upoznati sa starim načinom studiranja. Također navode i pozitivne promjene kao što su mobilnost, veća prolaznost na ispitima, prolaz na ispitu ne ovisi o roku već o znanju studenta, prijava ispita putem interneta i sl.

Tablica 2. Pozitivne promjene u kvaliteti studiranja	postotak
osuvremenjeni studijski programi, usporedivi s poznatim programima u svijetu	11,62%
mogućnost zadovoljavanja osobnih interesa uvođenjem više izbornih kolegija	21,50%
boljem informiranju o ciljevima, sadržaju i obvezama u okviru pojedinih kolegija	13,80%
češćoj primjeni suvremenih pristupa u nastavi	29,44%
većoj dostupnosti nastavnika izvan nastave i boljoj komunikaciji sa studentima	18,61%
veća dostupnost različitih izvora za učenje i pripremanje ispita	12,51%
lakšem spremanju ispita uvođenjem jednosemestralnih kolegija	44,50%
uvođenjem kontinuiranog praćenja napredovanja u učenju	39,87%
učinkovitoj organizaciji nastave i ispitnih rokova	8,77%
uvođenju studentske evaluacije nastave i uporabi rezultata za planiranje poboljšanja	10,09%
nešto drugo	6,90%

Tablica 3. prikazuje mišljenje ispitanih studenata o očekivanim pozitivnim posljedicama Bolonjskog procesa. Najveći postotak ispitanih studenata druge godine smatra da će Bolonjski proces omogućiti lakše priznavanje naših diploma u inozemstvu radi nastavka studija ili zapošljavanja (45,60 %). U kategoriji nešto drugo studenti najčešće navode moguće negativne posljedice Bolonjskog procesa poput slabije prolaznosti ili nedovoljne obrazovanosti budućih diplomiranih studenata. Također navode i pozitivne posljedice Bolonjskoga procesa kao na primjer kraće vrijeme studiranja te da će zadovoljiti zahtjeve tržišta rada.

Tablica 3. Posljedice Bolonjskog procesa	postotak
povećanje dostupnosti studiranja za sve koji to žele temeljem njihovih sposobnosti	8,37%
povećanje učinkovitosti studiranja	28,45%
omogućavanje lakšeg zapošljavanja nakon diplomiranja	10,18%
bolja pripremljenost diplomiranih studenata za uključivanje u posao	8,28%
olakšavanje studentske razmjene sa stranim sveučilištima	27,84%
omogućavanje lakšeg priznavanja naših diploma u inozemstvu radi nastavka studija ili zapošljavanja	45,60%
nešto drugo	9,29%

U Tablici 4 navedeni su najčešći odgovori studenata na pitanje „Što se od Vaših očekivanja vezanih uz Bolonjski proces i općenito uz unapređenje kvalitete studiranja nije za sada ispunilo?“, dok su u Tablici 5 navedeni najčešći uzroci neispunjavanju očekivanja koja su studenti imala vezanih uz Bolonjski proces.

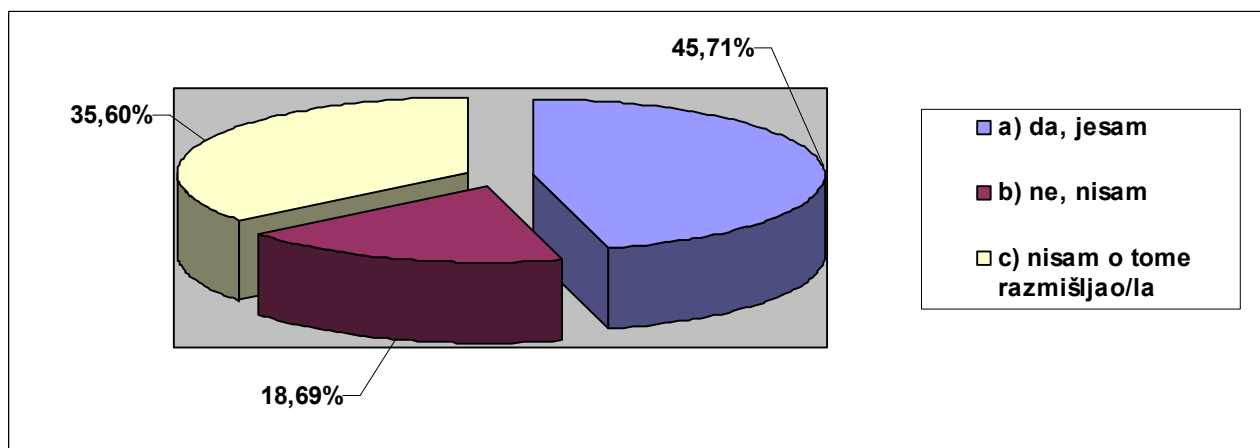
Tablica 4. Najčešće navedena očekivanja vezana uz Bolonjski proces koja se nisu ispunila
premalo terenske i praktične nastave
loša organizacija ispita (preklapanje rokova)
biranje izbornih predmeta (pre mali broj, slab izbor, nemogućnost upisa predmeta s drugih fakulteta)
preveliko opterećenje studenata (zadaci, kolokviji, programi)
nedovoljna studentska mobilnost (među sveučilištima u RH, internacionalne mobilnosti)
ECTS bodovi nisu usklađeni s težinom kolegija
slaba komunikacija profesor – student (otvorenost)
nedostupnost različitih izvora za učenje
manjak asistenata i profesora, previše studenata
loši uvjeti za rad (premalo učionica i sl.)
ne provode svi profesori kontinuirane provjere znanja
ispiti i dalje imaju najveću težinu i najviše pridonose ocjeni bez obzira na seminare, kolokvije, itd
nema rada u malim grupama
nema informatizacije
neodređeni uvjeti za upis u višu godinu
nema mentorskog rada
Bolonjski proces se ne provodi jednako na svim odjelima/fakultetima
loša je kvaliteta nastave
premala prolaznost na ispitima i na višu godinu
studijski programi nisu usklađeni s Bolonjskim procesom
studenti ne uče radi znanja već radi bodova
premalo terenske i praktične nastave
loša organizacija ispita (preklapanje rokova)

Tablica 5. Uzrok neispunjavanju očekivanja vezanih uz Bolonjski proces

loša i prebrza implementacija Bolonjskog procesa
nemotiviranost , nezainteresiranost i slaba informiranost profesora i asistenata, uprave fakulteta
manjak financijskih sredstava (nedostatak adekvatnih prostora za studiranje, profesora i asistenata)
loša organizacija fakulteta
previše studenata, a premali broj učionica, profesora - nema uvjeta za nastavu
neupućenost studenata
nespremnost sustava za promjenu
prevelike razlike među sveučilištima - nema mobilnosti
prevelik broj studenata
ne postoji provjera kvalitete izvođenja studijskih programa koja će uključivati i sankcije

Kao što se iz Slike 3 vidi tek 45,71 % ispitanih studenata druge godine je zainteresirano za boravak na stranom sveučilištu. Najveću korist od boravka na stranom sveučilištu studenti vide u stjecanju novih iskustava, usavršavanju stranog jezika, upoznavanju druge kulture, povećanju mogućnosti te stjecanje uvida u strane studijske programe i stvarnu provedbu Bolonjskog procesa te većeg mogućnosti zapošljavanja.

Slika 3. Zainteresiranost studenata za boravak na stranom Sveučilištu

Tablica 6 prikazuje komentare, prijedloge i pitanja ispitanih studenata u vezi s provedbom Bolonjskoga procesa.

Tablica 6. Prijedlozi, komentari i pitanja

provedba je u najvažnijim segmentima propala zbog malog broja profesora koji su u potpunosti zainteresirani za uspjeh
potrebno je povećati broj ispitnih rokova
potrebno je poboljšati informiranost studenata i nastavnika
nadam se da će se naše diplome uvažavati i drugdje u svijetu
bolje definiranje izbornih kolegija i povećanje njihovog broja
Bolonjski proces treba ili bolje razraditi ili ukinuti
potrebno nam je jasnije objasniti gdje se može zaposliti nakon preddiplomskog studija te objasniti poslodavcima tko su pvostupnici
uskладiti težinu predmeta po akademskim godinama kao i opterećenje satnice za zahtjevnije materije
više praktične nastave
potrebno je dogovoriti strategiju na nacionalnom nivou
potrebo je podijeliti studente u manje grupe te bi se poboljšala komunikacija s profesorima
treba provesti kontrolu prisutnosti profesora na nastavi i točnosti dolaska na nastavu te kontrolu provedbe Bolonjskog procesa
poboljšati opće uvjete studiranja (rad knjižnica, smještaj u studentskim domovima, prijavljivanje ispita *on line*)
potrebno je riješiti pitanje stranih studenata (nastava, dostupnost profesora i sl.)
potrebno započeti studirati odmah u jednom od usmjerenja